

Universal Declaration of Human Rights - Mende

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Dunya Lahi Nuvuu Lɔnyisia Va

Magona Yepei

A jifa kiliyei na ke numu vuu kpelee ti maa hewulei lo towa kpaupau le laha va, tɔnya kee ndileli dunyihu.

A jifa ngawuleehu kee baagbuala nuvugaa ti lɔnyisia ma ti wanga a pie hindangaa na hii i wotea a nemahugili waa nuvuu ma, dunya ninahu mia mahoingɔ muvuu i gu i yepe kia ngi longɔla, kee ngi lanayei kee ngi lima hinda.

A jifa maa ii houni nu mu vuu i wote a ko gɔmɔ mahaya nyamu nyamu kee nduwo ya yeya, ke mahoingɔ sawei i nuvuu lɔnyii mavale,

A jifa mahoingɔ ndiamɔyei na ndɔlesialuahu i legulɔma,

A jifa nungei nasia ti ndɔlei kpele ti woyilei na hu ti lanaya genga koɔ yayilingɔihu,

Kee nuvuu lɔnya, ngi nuvuu ya, ngi yepei kee hindui taa nyahii ti lɔnyei maahewu lei, kee gbɔma ti ti lia yilinga ko yange yange kee ndevu yekpe la i le gulɔma.

A jifa ndɔlei nasia ti dunyi hu ti lahei wumbua a ngoyila koɔ ti to ke baago ma a yelo na nuvuu va kee ngi lɔnya ya va,

A jifa kiliyei yaa numu kpelehu hinda yayilingɔi ji a lelɔ gulɔma,

Fale naa

Komɛwai na ta toli a

Genɛla Asembili

Ndɛnga Ye

Dunya Lahei ji nuvuu lɔnyinsia va i wote a ɲaiki numui kpelee kee ndɔlei kpelee va nahii ke numu gbi ko ngoyila hugbate gbi na hinda yayilingɔi ji ngi enmahu kpɔtu i lapi kpugu kpugu a numu gaalahu wie i to ke bagɔma iye tɔnei jisias ma kee hugbemboi jisias nungei nasia weti yei ndɔɔ kpele hugbatai ji hu, kee nasia ti ndɔlongaa hu nahi tii yee ndɔɔ kpele hugbatei jisias bu.

1. Ngayilii Ye Ngilei

Numuvuisia Kpelee ta ti le te ye nduwo ya hu, tao ti nuvuu yei kee ti lɔnyi maa hewungo. Kiiya kee hindaluahu gɔɔla a yelo ti hun. Fale mahoungɔ ti ti nyɔnyɔhu hoi kia ndeegaa.

2. Ngayilii Ye Fele Ye

Hugbatei ji numu kpelee lo va, nu genyei, ngi luwu yegii, nyaha ko hindgo, nu layia, Ngewɔi na a feli, ngi gilii yei, ngi le gi kee ngi gbate ii ma.

Tao maa ii houni nduahu ge i waa nungaa luahu jifa tii gbuani ndɔɔ yilahu, ko jifa tia heini ti yekpe va ko tii yekpe va.

3. Ngayilii Ye Sawa Yei

Nuvuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ ndevu i ye ngi hu, kɔɔ aa ye nuu bu, tao kɔɔ mahungbee i ye ngi ma.

4. Ngayilii Ye Naani Yei

Maa ii houni ti numu gbi hou nduwɔya hu, ɔɔ ti ngi waa mɔnɛmɔnɛ hinda hu, maa ii houni nuu maajia va nduwɔya hu, tao gbɔma mahoungɔ nduwɔyei ye keyi kgbi lekee i gbɔɔ.

5. Ngayilii Ye Lɔɔlu Yei

Maa ii houni kɔɔ ti kpaagba hinda la nuu gbi ma, tao kɔɔ ti hinda wee a numu na a ke ke nuvu yaa a ngie.

6. Ngayilii Ye Weita Yei

Nuvuu gbi lee ngi lɔnya mia kɔɔ sawei i baagɔɔ ngi nuvu ya ma mia leke gbi.

7. Ngayilii Ye Wɔfila Yei

Nuvuu kpɛɛɛ ti maahɛwungɔɛ sawei gulɔ, tao mahoungɔ sawei i ti mahu wɛɛ nahi gbi ɛɛ ti hu wɔɔ. Mahoungɔ sawei i tɔ ke hugbatei ji ɛɛ numugbi gbukpuu.

8 Ngayilii Ye Wayakpei

Nuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ sawa kpaambu ngaa yekpe ti ngi lɔnyɛi mavale a watii na ngi lɔnyi nasia ndɔɔ jawei keni numu a nyani ngi ma.

9. Ngayilii Ye Taalui

Maa ii houni ti numu magba, ti ngi wu kpɛgbɛma ɔɔ ti ngi gbɛ ngi yee a baama hu we.

10. Ngayilii Ye Puui

Nuu gbi ngi lɔnya mia nahii ti la nyɔngaa ngi ma tɛ i ngi maahinda gulanga kɔɛhu ɔɔ i sawa kpoukpou nyaninga, kɔɔ ti ye njie na le fofohu, tao kɔɔ sawakpambu jein jein gɔngaa ti loo ngi va.

11. Ngayilii Ye Puu Mahuyelei

1. Nuu gbi ngi lɔnya mia nahi ti la nyɔngaa ngi ma hinda ngamu va, taa kiti lewe haani ti ye njie na le fofohu, tao ti jia a sawe panda pandaa.

2. Maa ii houni ti baa nuu gbi ma a sawahu wee – ndɔɔ yila jawa yo ɔɔ ndunya kpɛɛɛ jawa. Tao gbɔma maa i houni sawei i kpagbaa la nuu ma na kaahu lewengɔ sawei na ma i nyanini.

12. Ngayilii Ye Puu Mahufilei

Maa ii houni nuu i ye na nahi ta loko wili ngi bundu hinda hu, ngi ye pɛɛbu hinda, kɔɛi kɛɛ ngowili na a pili ngitiwoma kia lee ti longɔla, kɛɛ kakpama a baagbuama hu we. Maa houngɔ sawei i nuu gbi maawɛɛ yɛɛ kakpamei ji bondayeya.

13. Ngayilii Ye Puumahu Sawei

1. Mahoungɔ numu gbi i ye hugbɛmbo hu kɔɔ i li mia leke gbi ngi longɔ i li na, tao kɔɔ i hei ndɔɔ gbi leke hu ngi longɔ i heihu.

2. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i gbua ndɔɔ yila hu i li peka hu, i wee a ngi yee ɔ mbaa tinda, tao kɔɔ i yama ngi ndei na hu mia i gbuana.

14. Ngayilii Ye Puumahu Naanii

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i ngi yaama lɔwu kakpama yeye ndɔɔ yɛka hu, tao kɔɔ i nganei gbuana.

2. Ye sawei ji ɛ ɛ lekpe gbi naleke ye numui ji i ndɔɔ jawa nyanini, tao i hinda gbulanina na ndɔɔ woyila hugbatei i loila.

15. Ngayilii Ye Puumahu Lɔɔli

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i wote a ndɔɔlii.

2. Maa i houni kɔɔ ti nuu gbi baa a ngi lɔlii ya, ɔ kɔɔ ti ngi baa a ndɔɔlii ya ndɔɔ yekahu.

16. Ngayilii Ye Puumahu Weitei

1. Hindui taa nyahii na ti lakpango ta sɔɔwɛɔ ti ndengaa le, ti genye ii yɛni bɛɛ yila, tii yɛni bɛɛ a ndɔɔ yila hunblaa, ɔ Ngewɔ veli gbambi yila ma. Ti lɔnye maahewungo sɔɔva, sɔɔhu, ɔ ji ta lo ti gɔɔ.

2. Kɔɔ hindui taa nyaha ti sɔɔwɛɛ, a nɛɛ pɛiŋ ti veinja wɛ.

3. Bondei mia ndɔɔlei yɛi kpɔkui le, fale maahoungɔ heimii kɛ ndɔɔ gbi ti bondei mahu gbɛɛ kpɔtu kpɔtu.

17. Ngayilii Ye Puumahu Wɔilei

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i ngi wuma haakangaa majɔɔ, tao gbɔma kɔɔ taa nungaa ti makpɔma haaka majɔɔ.

2. Tɛ nuu gbi haaka gbua ngi yɛya kia leke ti longɔla.

18. Ngayilii Ye Puumahu Waykpei

Nuu gbi lɔya mia kɔɔ i kiiya wee, kɔɔ i giila gbɔɔ tɔnyɛi le ɔ gbɔɔ i lɔnyani, Ngewɔ ye gbɔɔ ngi longo i feli, ye tonyɛ ji a ngi jein jein lɔ kɔɔ i ngi giliyɛi ɔ ngi yewɔveilei wote, I wote bɛɛ atayakpe ɔ taa nungaa, fofohu ɔ sɔkuma, kɔɔ i nungaa gaa a ngi ngliyɛi kɛɛ ngi yewɔ hindei.

19. Ngayilii Ye Puumahu Taalui

Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i kiliya wee tao kɔɔ i yee kiiyɛina le fofohu, yee tɔnyɛi ji a peelɔ yee kiiyɛi ji nuu gbi ɛɛ gbekpa kulɔ, tao kɔɔ i nemahulee kɛɛ ngowii majɔɔ tao kɔɔ ta bɛɛ i fe nungaa wɛ a pele gbi hu we, nahi bandowoma gbi ɛɛ waa nduah.

20. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngoi

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ taa nungaa ti gome, tao kɔɔ taa teini ti lee, i na lee hinda huwu va ii le.

2. Tɛɛ nguaa numu gbi la a kpɔli hale kɔɔ i wote a kome ma mɔ.

21. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuyɛlei

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i yɛ ngi guamɛti hindeihu, kɛ bɛɛ ta vulii i yɛhu ɔ nungaa tia vulii ta lokoloo ti ma.

2. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi lɔɔhu guamɛti hugbate wie ngoisia ti hiti ngi ma kia lee ta hiti nungaa ye pekeisia ma.

3. Nungaa mia maahoungo ti ti guameti hei, ti gbayeri mia a pie a yenge, hulembinga ta yamalo ti kolei gula, tao ye kolei ji a kgula bunduhulo, nahii nungbi ee gbekpa numu gulo.

22. Ngayilii Ye Nugbooyongo-Mahufelei

Numu gbi lee ndololii a ngie, ngi lolei kpoma hugbate wie ngi va, tao koo ngi lolei taa ngitiwoma hugbate ti pee ye kpoma hugbatei na i foo ngi ma, tao a majokolo kialeke ngi lolei gbatei kee ye saweisia ti na, gboma kia lekee ye numui bee ngi hami gii na, koo wei i legulo.

23. Ngayilii Ye Nugbooyongo-Mahusawei

1. Numu gbi lonya mia koo i yenge, tao koo i ngengei na wie ngi longola, koo i mbelehei majoo ngengemei, tao koo ti to kengengei ee ngi lo.

2. Numu gbi lonya mia, nahii nduahu gbiima, koo ti ngi pawa kia a yenge la.

3. Nenge magbi lonya mia koo ti ngi pawa nahii ta kee ngi mablaa ta ti magbee gbualo hu kia nuvu, tao gboma koo kpoma yeka i yena ngi va.

4. Nenge magbi lonya mia koo i wili hugbatehu na ngenga blaa ma vale.

24. Ngayilii Ye Nugbooyongo-Mahunaani

Nenge magbi lonya mia koo i levu tao koo i kpele yeka gbua, tao gboma koo aa nenge huguango waa wie, mahoungo gboma i yaa a ndevu wati majoo, nahi i yaa ye ndevui na wie ma ta yaalo a ngi pawa.

25. Ngayilii Ye Nugbooyongo-Mahuloolui

1. Numu gbi lonya mia koo ta kee ngi mablaa ti ye kaahugbua hu, ti mehee yekpe me, ti kula yekpe yili, ti la ndama yekpe, ti hale yekpe majoo, tao gboma guameti i ye na ti va, hugbate yekpe i yena ngi va a watii na ee ye ngege hu, a watii na ngi heigengo, watii na ngi wovang, kee watii na hinda a wa ngi mahu nahii ee gumbu.

2. Mahoungo gboma hugbate i ye na kuimeisia kee ndengaa va. Mahoungo ndengaa kpelee, naa ti ke taa ti njeni ti soohu oo tii soohu, ye hugbatei ji i ti maa wee.

26. Ngayilii Ye Nugbooyongo-Mahuweitei

1. Numu gbi lonya mia koo i koloo gaa. Maa ii houni navoo hinda i ye koloo gaala ma, ke bee i wote a ye totomei. Mahoungo koloo gaalei i wote a sawa kpawu kpawu na ndo gbi e gbuama ye totoomi. Nyandengo koo nenge kolongaa i yna kpoto, kee koloo yalngo gaalei naa va ti nemabu lewengo.

2. Koloo gaalei i wote a hinda na a nuu le guloma, ngi lonyisia kee ngi hugbemboi. I loko hei hinda yawubu goola, hinda bu houla kee ndiamoya dunyei kpelee luahu, konyeisia kee Ngewo veli gbambisia luahu, tao kpaya waalo ndolo kpele woyila yenge lukuisia hu koo ndileli i li guloma.

3. Bondeisia ti wote a haala bla ta ke na kaa ye gbao ti leingaa ta pee.

27. Ngayilii Ye Nugbooyongo Mahuwofilei

1. Numu gbi lonya mia koo ngi loko i ye mia a yena ye kondi hinda hu, i ngaa nee ye ye mbembei hu kee sayensi ye tekulomii taa ye nafei.

2. Numu gbi lonya mia koo mahugbee kpoto kpoto i ye ngi gbate hani ma, i ye a ngole oo hani lalangoo oo sayensi haaka.

28. Ngayilii Ye Nugbooyongo Mahuwayakpei

Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi yee jawa kɛɛ ngitiwoma gee i yɛna, na a tɔ kɛ dunya lahei jisia ta hitilɔnga.

29. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ Mahutaawui

1. Numu gbi lee, mia i heina, tao a lɛna gulɔma, mahouingɔ i na hinda hou a loko veinja.

2. Ji numu a yɛ ngi lɔnyei kɛɛ ngi hugbɛmboi ya yenge ma, na lee a wote a kpɛenguu a wee a saweilo naa a nuu wɛkeisia ti lɔnyei kɛɛ ti hugbɛmboi ma vale, kɛɛ numu kpɛɛ ti maahinda va ngoyila loɔhu.

3. Numu ɛ ye tɔnyei jisia kɛɛ hugbɛmboi jisia yayenge nahi kpuangɔ pilei na ma, tao gbɔma ɛɛ pindɛ kaa na wooma na ndɔlo kpɛɛ gomei ti ndani.

30. Ngayilii Ye Numugbɔyɔngɔ Mahupuui

Gbɛwogbɛ gbi na kolei ii hu na nu mu a nde yɛ kɛnga ti puilo na kɔɔ i ndɔlo ɔɔ ngoyila hugbate lɛnga ti lɔnyei kee ti hugbɛmboi mahugbua.
